

НАЦІОНАЛЬНА ТРИСТОРОННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА РАДА (Національна рада)

ПРОТОКОЛ № 1
засідання Національної тристоронньої соціально-економічної ради
від 5 квітня 2018 року

(місце проведення: м. Київ, бул. Інститутська, 7, Клуб Кабінету Міністрів України)

Учасники засідання:

Члени Національної ради.

Запрошені:

САВЧУК Сергій Петрович – Національний координатор Міжнародної організації праці в Україні;
ЛІБАНОВА Елла Марленівна – академік Національної академії наук України, Директор Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України;
ГЕЄЦЬ Валерій Михайлович – академік Національної академії наук України, Директор Державної установи „Інститут економіки та прогнозування НАН України”;
ЦИРУЛЬ Павло Іванович – Голова Української Сторони Платформи громадянського суспільства Україна – ЄС;
представники Адміністрації Президента України, Секретаріату Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, представники тристоронніх територіальних соціально-економічних рад, представники громадських організацій, об'єднань роботодавців, професійних об'єднань та науковці.

В. о. секретаря Національної ради Степаненко О. А. оголосила результати реєстрації членів Національної ради від кожної сторони:

від сторони органів виконавчої влади – 14 членів Національної ради (в т. ч. – 4 за довіреністю);

від профспілкової сторони – 18 членів Національної ради (в т. ч. – 1 за довіреністю);

від сторони роботодавців – 17 членів Національної ради.

Загальна кількість присутніх – 49 осіб. З урахуванням того, що від кожної сторони присутні не менше двох третин складу, засідання вважається правоможним.

Голова Національної ради, Віце-прем'єр-міністр України Розенко П. В. оголосив проект порядку денного, регламент засідання Національної ради та запропонував включити до проекту порядку денного третє питання „Різне” для оголошення заяв та пропозицій.

Члени Національної ради одностайно підтримали порядок денний засідання та регламент засідання.

Порядок денний:

1. Про збереження та розвиток трудового потенціалу України.
2. Про Пріоритетні напрями діяльності Національної ради на наступний період.
3. Різне.

Головуючий на засіданні Голова Національної ради Розенко П. В. зазначив, що трудовий потенціал є важливим чинником соціально-економічного розвитку України, значення якого відіграє велику роль у стратегічних завданнях держави щодо підвищення добробуту громадян України як на сучасному етапі, так і в перспективі. Неefективне використання наявного трудового потенціалу призводить до погіршення якості життя населення і становить загрозу для соціальної безпеки країни. Забезпечення мінімізації негативних наслідків цих процесів потребує розробки системних заходів щодо забезпечення більш ефективного використання трудового потенціалу.

Тому, зазначив головууючий, на реалізацію таких цілей мають бути спрямовані спільні зусилля й органів виконавчої влади, й профспілок, й роботодавців.

Із першого питання:

Про збереження та розвиток трудового потенціалу України

СЛУХАЛИ:

КРЕНТОВСЬКУ О. П., першого заступника Міністра соціальної політики України, яка у своєму виступі визначила, що на сьогоднішній день одним із пріоритетних завдань Уряду, в рамках Угоди про асоціацію, є забезпечення імплементації європейських принципів та підходів до сприяння продуктивної зайнятості та проведення комплексної реформи у сфері праці, а також формування системи охорони праці.

Присутніх було поінформовано про схвалені та реалізовані ініціативи, зміни до законодавства, зокрема, щодо підвищення мінімальних стандартів оплати праці, розширення гарантій в системі соціального страхування, реформування пенсійної системи, модернізацію інститутів ринку праці, які були вкрай своєчасними в сучасних умовах і дали змогу захистити права мільйонів працюючих громадян. Зокрема, середньомісячна зарплата штатних працівників за 2016-2017 роки зросла майже на 70 %, реальна зарплата після падіння в 2014-2015 роках за 2016 рік зросла на 9 %, за 2017 рік на 19,1 %. Серед працюючих рівень абсолютної бідності зменшився на 18,5 % пунктів.

Перший заступник Міністра соціальної політики зазначила, що саме таке покращення ситуації дає змогу закладати основу для майбутніх реформ у сфері праці, які сприятимуть вирішенню поточних проблем та формуванню цільової бажаної моделі у сфері праці України.

Одночасно Крентовська О. П. наголосила на низькому рівні використання трудового потенціалу суспільства, про що свідчать показники національного доходу на душу населення та структура зайнятості населення.

Звернула увагу, що на сьогодні зберігається значна частка малоефективних робочих місць з низьким рівнем оплати праці. Незахищеними залишаються соціально-трудова права мільйонів людей, зайнятість яких не задекларована як у формальній, так і неформальній економіці. За нинішньої структури зайнятості існують обмежені можливості у зростанні зарплат, балансуючи на рівні прожиткового мінімуму при визначенні розміру мінімальної зарплати, у стриманні зовнішньої трудової міграції та посиленні мотивації працівників до продуктивної зайнятості.

Крентовська О. П. зазначила, що ці завдання можуть бути розв'язані за умови відновлення в країні такого економічного зростання, що супроводжується збільшенням зайнятості спеціалістів та кваліфікованих робітників. Нові створені та модернізовані робочі місця повинні мати більш високу продуктивність, а працівники на цих робочих місцях – отримувати більш високу заробітну плату.

Враховуючи інтерес українських працівників саме до таких робочих місць, можна висунути чіткі критерії ефективності економічного розвитку – це проведення політики подолання технологічного відставання, створення конкурентоспроможних промислових виробництв, зростання обсягів виробництва.

Крентовська О. П. також відмітила, що аналіз свідчить про наявність тенденції до зростання структурного дисбалансу між попитом і пропозицією робочої сили. Запроваджені показники показали вкрай низьку ефективність діючих програм.

Така ситуація потребує розроблення нової політики зайнятості та законодавства у сфері захисту від безробіття. Чинні закони України про зайнятість населення та соціальне страхування на випадок безробіття у більшій мірі орієнтовані на реалізацію пасивної політики у сфері зайнятості, перш за все, на забезпечення права громадян на компенсацію втраченого заробітку, та передбачають обмежену кількість інструментів активної політики зайнятості населення. При цьому запроваджені показники моніторингу їх ефективності засвідчили вкрай низьку результативність діючих програм.

Перший заступник Міністра соціальної політики зазначила, що сьогодні вимагає зміни підходів та розвитку саме активної політики, ядром якої має стати підвищення якості трудового потенціалу та інтеграція якнайбільшої частки населення на національний ринок праці.

Пріоритетними програмами у розроблених пропозиціях визначено розширення масштабів навчання і перепідготовки кадрів, розвиток навичок працівників відповідно до потреб роботодавців, впровадження системи

навчання впродовж життя, стимулювання внутрішньої міграції, трудової інклюзії великих груп населення, що не залучені до ринку праці, але не мають статус безробітних.

Системі навчання дорослих необхідно приділяти увагу не менше ніж страхуванню на випадок безробіття, реалізуючи різні механізми та віддаючи перевагу навчанню на виробництві.

Перший заступник Міністра соціальної політики поінформувала, що наразі Мінісоцполітики працює також над удосконаленням програм професійної орієнтації школярів. Розроблено план заходів з реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення на період до 2023 року.

Міністерством спільно з Офісом реформ Кабінету Міністрів України проводиться робота по вивченню передового досвіду стратегічних партнерів України щодо регулювання державної політики зайнятості. Крім потреб національної економіки здійснюється аналіз глобальних тенденцій на світовому ринку та в наших найближчих сусідів.

Крентовська О. П. зазначила, що конкуренція за залучення працівників виходить на міжнародний рівень. Попит на кваліфіковану робочу силу з України зростає, особливо в найближчих сусідів – Польщі, Словаччині, Литві, Чехії, Хорватії.

У нинішній ситуації із посиленням міграційних процесів для нашої країни краще залучати іноземних інвесторів, які будуть створювати виробництва не у Польщі, Словаччині, а в Україні.

Саме тому Міністерство вважає за доцільне запропонувати інвесторам додаткову підтримку з боку державної служби зайнятості, що не повинна обмежуватись підбором працівників серед зареєстрованих безробітних, а й повинна включати здійснення інвестицій у підготовку таких працівників відповідно до вимог роботодавців – інвесторів, а також можливо компенсувати частину витрат на оплату праці таким працівникам.

Стосовно охорони праці Крентовська О. П. акцентувала увагу на необхідності оновлення майже 100 % законодавства, побудувавши його на основі принципів запобігання виробничим ризикам для забезпечення ефективної реалізації права працівників на безпечні та здорові умови праці, а не на основі реагування на нещасні випадки та небезпечні ситуації, які вже сталися.

Також перший заступник Міністра соціальної політики звернула увагу на необхідність прийняття Трудового кодексу, що стимулюватиме до подальшого вдосконалення законодавства у сфері праці, розроблення нових стратегій, які необхідно запроваджувати в життя.

Зі співдоповідями виступили:

КІНАХ А. К., Співголова Національної ради від сторони роботодавців, Голова Об'єднання організацій роботодавців України, який у своєму виступі зупинився на такому актуальному питанні сьогодення як трудова міграція, зазначивши, що

за останній період на світових європейських ринках праці зростає конкуренція за трудові ресурси. За період з 2014-2017 роки пропозиції закордонних роботодавців по залученню трудових мігрантів з України зросли більше, ніж в 4 рази, у зв'язку з цим в Україні зростає проблема щодо дефіциту кваліфікованих трудових ресурсів.

Крім того, поряд з проблемою трудової міграції виступає питання освітньої міграції. За даними дослідження, які провели ініціативно Львівська політехніка, Київська політехніка, 70-80% молоді України хоче навчатися за кордоном. З цього числа, хто вже навчається, мінімум 40-50% не мають бажання повернутися в рідну державу. На цьому фоні зростає і проблема міграції бізнесу.

Виступаючий, навівши статистичні дані, зазначив, що питання трудової міграції тісно взаємопов'язане із питанням демографічної ситуації в Україні. За даними наукових і соціологічних досліджень, демографічна ситуація в Україні набуває рис депопуляції. Кінах А. К. зауважив, що на 2006-2015 роки в Україні була розроблена стратегія демографічного розвитку України, однак, станом на сьогодні, нова стратегія відсутня, хоча всі розвинуті країни мають такі державні програми, державні стратегії.

Голова Об'єднання організацій роботодавців України констатував, що на сьогоднішній день не здійснюється комплексний аналіз стану здоров'я населення, та наголосив на необхідності щорічно готувати Національну доповідь про стан охорони здоров'я населення України.

На думку виступаючого, дуже важливим також є питання перепису населення, вирішення якого надасть змогу зрозуміти стан справ, пріоритети, по яких повинні бути сконцентровані зусилля держави та соціальних партнерів.

Кінах А. К. звернув увагу присутніх на те, що тільки у комплексі можна вирішувати ці проблеми. в тому числі мати чітку стратегію, серйозні державні комплексні програми, які стосуються здоров'я людей та зниження темпів депопуляції.

Голова Об'єднання організацій роботодавців України зупинився також і на питанні медичної реформи, наголосивши на відсутності державної комплексної програми, як мінімум середньострокової з ресурсами, кадрами, термінами, результатами, контролем, моніторингом і, безумовно, персональною відповідальністю.

Виступаючий зауважив, що на сьогоднішній день, структура економіки України має дуже серйозні риси деіндустріалізації, оскільки загострення проблеми трудової міграції змінює структуру економіки України в напрямку агросировинної. Розрахунки експертів і світовий досвід підтверджують, що країна з агросировинною структурою економіки ніколи не зможе створити необхідну кількість сучасних робочих місць для існування життєдіяльності людей на її території.

Кінах А. К. зупинився на питанні вищої освіти в контексті формування державного замовлення, яке повинно відповідати стратегічним пріоритетам, в тому числі промислово-інноваційно-індустріального розвитку нашої держави, та на питанні стосовно системи профтехосвіти, зауваживши, що вона є морально

і фізично застарілою, та наголосивши на необхідності прийняття закону, який повинен відповідати всім сучасним завданням і пріоритетам. Зокрема, перенесення фінансування з центрального на місцеві бюджети в умовах відсутності державної стратегії приводять до дуже серйозних втрат.

Виступаючий звернув увагу присутніх на необхідність задіяти весь комплекс стимулів для роботодавців з точки зору створення робочих місць.

Стосовно медицини праці наголосив, що наслідком скасування фінансування за рахунок коштів соціального страхування санаторіїв і профілакторіїв, дитячого оздоровлення, санаторно-курортного є погіршення стану здоров'я суспільства, що в цілому має негативний вплив на трудовий потенціал.

Голова Об'єднання організацій роботодавців України звернув увагу на питання відсутності достовірної статистики щодо реального співвідношення попиту та пропозиції кадрів.

На думку виступаючого, усі ці проблемні питання повинні бути розглянуті в комплексі, в рамках деполітизації, прагматичних системних заходів і, таким чином, впливати на їх вирішення.

Завершуючи свій виступ, Кінах А. К. звернувся до Національної ради із пропозицією рекомендувати Кабінету Міністрів України провести цільове засідання Уряду у I півріччі 2018 року з розгляду питання збереження та розвитку трудового потенціалу.

ШУБІН О. О., заступник Співголови Національної ради від профспілкової сторони, заступник Голови Федерації профспілок України, зупинився на причинах, через які виникла проблема системної кризи ринку праці, що в свою чергу стримує соціально-економічний розвиток держави.

Виступаючий зазначив, що подолати цю проблему можна шляхом формування в рамках держави повноцінної системи моніторингу, аналізу та прогнозування стану та перспектив ринку праці з урахуванням демографічної складової та даних щодо регіонального виміру; визначення єдиного центрального органу виконавчої влади, відповідального за стан та перспективи розвитку ринку праці; розробки концепції збереження та розвитку трудового потенціалу; кардинального перегляду політики у сфері оплати праці та мотивації працівників до пошуку роботи в Україні, а не за її межами; запровадження комплексу спільних заходів, спрямованих на легалізацію трудових відносин та детінізацію економіки; забезпечення створення в Україні повноцінного ринку якісних освітніх послуг для реалізації професійного навчання на виробництві, запровадження у практику методик навчання впродовж життя; розвитку повноцінної системи професійної орієнтації та безперервної професійної освіти громадян; налагодження співробітництва закладів освіти з роботодавцями та профспілками шляхом активізації їхньої участі у підготовці професійних та оновленні освітніх стандартів; формування повноцінної системи підтвердження результатів неформального навчання; запровадження сучасних практик дуальної освіти та наставництва на виробництві; посилення уваги до удосконалення системи охорони здоров'я.

соціального захисту населення, відновлення системи санаторно-курортного лікування; поліпшення умов праці, безпеки праці та виробничого середовища для запобігання необгрунтованого скорочення періоду трудової діяльності та погіршення стану здоров'я працівників.

Наприкінці виступу, Шубін О. О. зауважив, що однією з головних передумов вирішення соціально-економічних проблем держави є ухвалення та забезпечення реалізації цілого комплексу державних рішень, розроблених на основі соціального діалогу.

В обговоренні виступили:

ЛІБАНОВА Е. М., академік Національної академії наук України, директор Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, яка зазначила, що головною проблемою України загалом є надзвичайно висока передчасна смертність населення та міграційний вплив населення, який вдвічі перевищує масштаби природного скорочення. Зовнішня міграція перетворилася на головну складову депопуляції.

За період 2015-2017 роки міграційна активність людей працездатного віку в розрізі окремих груп населення, які вже виїхали за кордон, становить 7% чоловіків, 2,7% жінок, 3,5% місцевих жителів, 8% жителів села. Тобто, міграція безпосередньо пов'язана з ситуацією на ринку праці і з тим, наскільки зарплата і робочі місця можуть задовольнити потреби працюючого населення.

Також звернула увагу на те, що негативними чинниками, які впливають на розвиток трудового потенціалу є учбова міграція та „вплив мізків”. Молодь, яка виїжджає за кордон навчатися, майже 100% не повертається.

За даними досліджень основною причиною трудової міграції є низький рівень заробітної плати. Середня зарплата в Україні становить 768 доларів США за паритетом купівельної спроможності. Як приклад в сусідній Польщі, яка є найбільшим реципієнтом нашої робочої сили середня зарплата складає 2 тис. 307 доларів США.

Завершуючи свій виступ, Лібанова Е. М. наголосила на необхідності підвищення заробітної плати (принаймні до 75% зарплати в сусідніх країнах) задля вирішення проблеми розвитку та збереження трудового потенціалу України та звернула увагу сторони роботодавців, що брак кваліфікованої робочої сили є перепоною для розвитку бізнесу.

АНДРЕЄВ В. М., Голова Професійної спілки працівників будівництва і промисловості будівельних матеріалів України, який зауважив, що на збереження та розвиток трудового потенціалу впливають такі чинники як розмір заробітної плати, наявність військової агресії та значний економічний спад за останні 4 роки, несприятливі умови для проживання, створення сім'ї, народження дітей, їх виховання і навчання, а також відсутність впевненості у соціальному забезпеченні в похилому віці.

Виступаючий запропонував в рамках Національної ради скликати національний круглий стіл або семінар з метою висловлення позицій трьох сторін (профспілкової, роботодавців і державної сторони) щодо зміни встановлення розміру мінімальної зарплати, оплати праці в бюджетній сфері, бачення подальшого реформування системи оплати праці.

ВОЛИНЕЦЬ М. Я., Голова Конфедерації вільних профспілок України, який висловив занепокоєння відносно порушення трудових прав громадян, зменшення кількості робочих місць, високого рівня інфляції, зростання цін, зниження життєвого рівня людей та зростання заборгованості з виплати заробітної плати, в т.ч. шахтарям.

На завершення, виступаючий наголосив на необхідності підвищення ефективності ведення соціального діалогу, особливо зі сторони органів виконавчої влади.

ГЕСЦЬ В. М., академік Національної академії наук України, директор Державної установи „Інститут економіки та прогнозування НАН України”, зупинився на питаннях необхідності підтримки вітчизняного виробника, створення високотехнологічних робочих місць з вищою заробітною платою та формування внутрішнього ринку високотехнологічної продукції.

РЯБКО О. І., заступник голови Професійної спілки трудящих металургійної і гірничодобувної промисловості України, звернув увагу присутніх на такі проблеми як неможливість забезпечення конкурентоспроможності без кваліфікованого працівника; низький рівень заробітної плати та охорони праці, а саме зростання виробничого травматизму через технічні причини, відсутність комплексної державної політики у сфері розвитку трудового потенціалу.

Виступаючий звернув увагу присутніх на те, що одним із пріоритетних напрямів державної політики у сфері праці має стати детінізація заробітної плати та боротьба із заборгованістю по заробітній платі.

ЧЕРНЮК В. І., доктор медичних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту медицини праці НАМНУ, член Національної академії медичних наук України, який підкреслив, що збереження і зміцнення здоров'я працюючого є важливим чинником, оскільки рівень здоров'я є одним із основних показників якості трудового потенціалу.

Виступаючий зазначив, що за роки незалежності відбулася ліквідація промислової медицини, а саме її основних атрибутів, медичних закладів безпосередньо на виробництві, держсанепідслужби, нормативної бази санітарного законодавства. Втрачена саме медична компонента в системі державного санепіднагляду на виробництві.

В обговоренні також взяли участь: *Осовий Г. В., Іванкевич В. В., Майко В. І., Костриця В. І., Климпуш О. Д., Піжук Ю. М., Рой В. Є.*

ВИРІШИЛИ:

1. Проект рішення взяти за основу (додаток 1), з урахуванням окремих позицій профспілкової сторони (додаток 2) та сторони роботодавців (додаток 3), додавши рекомендацію Кабінету Міністрів України провести цільове засідання Уряду з розгляду питання збереження та розвитку трудового потенціалу.

2. Доручити Комітету з питань трудових відносин та ринку праці Національної ради (Голова – Прохоров С. М.) доопрацювати **в місячний термін** рішення, з урахуванням пропозицій, висловлених учасниками засідання під час розгляду цього питання та подати узгоджену редакцію рішення на розгляд Президії Національної ради.

Голосували:

сторона органів виконавчої влади: за – 14; проти – немає; утрималися – немає;

профспілкова сторона: за – 11; проти – 7; утрималися – немає;

сторона роботодавців: за – 17; проти – немає; утрималися – немає.

Рішення прийнято.

Із другого питання:**Про Пріоритетні напрями діяльності Національної ради на наступний період**

Голова Національної ради П. Розенко поінформував учасників засідання, що відповідно до Закону України „Про соціальний діалог в Україні” одним із основних завдань Національної ради є вироблення консолідованої позиції сторін соціального діалогу щодо стратегії економічного і соціального розвитку України та шляхів вирішення існуючих проблем у цій сфері. Згідно з пунктом 3.1.1. Регламенту Національної ради планування роботи Національної ради здійснюється відповідно до Пріоритетних напрямів діяльності, які визначаються сторонами і затверджуються на засіданні Національної ради. Головуючий на засіданні зазначив, що попередньо відбувався процес обговорення та узгодження пропозицій Сторін щодо визначення Пріоритетних напрямів діяльності Національної ради, за результатами якого, було напрацьовано сім Пріоритетних напрямів діяльності на 2018-2020 роки.

ВИРІШИЛИ:

1. Затвердити Пріоритетні напрями діяльності Національної ради на 2018-2020 роки в редакції, що додається (додаток 4).

2. Сторонам Національної ради надати секретаріату Національної ради пропозиції до Плану заходів на 2018 рік із реалізації Пріоритетних напрямів діяльності Національної ради на 2018-2020 роки у термін до 27.04.2018.

Голосували:

сторона органів виконавчої влади: за – 14; проти – немає; утрималися – немає;

профспілкова сторона: за – 18; проти – немає; утрималися – немає;

сторона роботодавців: за – 17; проти – немає; утрималися – немає.

Рішення прийнято.

Із третього питання: Різне**СЛУХАЛИ:**

ОСОВОГО Г. В., Співголови Національної ради від профспілкової сторони, Голову Федерації профспілок України, який оголосив Заяву профспілкової сторони про порушення трудових прав і прав профспілок, яка була схвалена на засіданні профспілкової сторони Національної ради 5 квітня 2018 року та була взята до уваги учасниками засідання (додаток 5).

Виступаючий також наголосив на необхідності проведення ротації Голови Національної ради відповідно до Закону України „Про соціальний діалог в Україні” та повідомив, що в черговий раз з цього питання надіслано звернення до Президента України від імені профспілкової сторони та сторони роботодавців.

На завершення засідання головуючий повідомив, що порядок денний засідання Національної ради вичерпано і оголосив засідання закритим.

**Голова Національної ради,
Віце-прем'єр-міністр України**

П. Розенко

**В. о. секретаря
Національної ради**

О. Степаненко